

Автор: ИФЛА

Рубрика: Професия

Публикувана: бр. 3, юни 2020

Въведение

Международната федерация на библиотечните асоциации и институции (ИФЛА) е неправителствена организация, представляваща интересите на библиотеките и информационните служби, както и на потребителите на такива служби по света.

Обществените библиотеки, заедно с други културни, научни и образователни институции с нестопанска цел, съществуват, за да служат на обществото и да осигуряват безплатен неограничен достъп на гражданите до пълния спектър от записаните знания и информация на човечеството. Те играят решаваща роля за развитието и поддържането на демократичното общество като предоставят достъп на всички членове на общността до широк кръг разнообразни знания, идеи и мнения. По-специално обществените библиотеки дават възможност на хората, особено на децата и младежите, да придобиват и развиват навика да четат. Като хранилища на идеи и центрове за знания те също така предоставят основни възможности за обучение и изследвания.

Библиотеките и информационните служби са основни портали към култура и информация за потребителите, включително и за създателите на произведения защитени от авторско право. Като значими играчи, представляващи своите потребители, те имат основна роля за признаването за приоритет на публичния интерес, изразен чрез необходимостта на обществото от знания и за уравнивяването му по подходящ начин с юридическите и морални права на носителите на авторски права.

Нещо повече, като купуват както аналогови, така и цифрови формати, библиотечните и информационните служби са основни клиенти на производителите на информация. Освен това, те са и основни клиенти на организации за правата на възпроизвеждане като техни основни лицензополучатели, за да могат да разширяват достъпа и използването от потребителите на произведения със защитено авторско право извън ограничителните разпоредби на установените от закона изключения и ограничения на авторското право. Работейки в рамките на тези изключения и ограничения, те се стремят да осигурят на своите потребители законен и справедлив достъп до знанията, съдържащи се в произведенията с авторско право, като спазват правата върху интелектуалната собственост на авторите, изпълнителите, издателите и другите производители на произведения.

Дългосрочната позиция на ИФЛА относно авторското право и сродните му права е, че икономическите права на доставчиците на информация трябва да бъдат балансирани спрямо необходимостта на обществото да получава достъп до знания. Продължавашото и последователно разширяване на действието на авторското право и сродните му права в нови области доведе до увеличаване на използването на лицензирането, разширявайки го до все повече и повече дейности, като например „правото на заемане“, което се разглежда в този документ. ИФЛА вярва, че ако не се положат грижи за

запазване на този баланс и не се потвърдят действително енергично изключенията и ограниченията на авторското право в целия свят, тази тенденция ще се отрази в бъдеще твърде негативно върху образованието, научните изследвания и резултатите от тях, в които се изразява културният, научният и икономическият напредък на отделните личности, нациите и обществото и ще засегне особено икономиките на развиващите се страни.

Какво е право на обществено заемане?

Право на обществено заемане (ПОЗ) не съществува в много страни, а в държавите, в които съществува, то се прилага по различен начин. Терминът се отнася до две отделни концепции:

1. В някои правни системи ПОЗ може да бъде авторско право – едно от ограничените монополни права, предоставени на правноносителя върху защитено произведение. То предоставя на собственика правото да разрешава или забранява общественото заемане на защитено произведение в неговата материална форма след публикуването му. Разрешаването на ПОЗ може да стане чрез лицензиране и чрез изплащане на възнаграждения на авторите от дружества за управление на права.

2. Другата концепция, описвана понякога като ПОЗ, е „право на възнаграждение“, което е право на автор (не непременно носител на авторските права) да получава парично обезщетение за обществено заемане на своето произведение. Когато страните са избирали да установят право на възнаграждение, те са поставяли свои собствени критерии за приемането му и в някои случаи (но не всички) това е направено за постигане на културни цели. В някои страни правото на възнаграждение е узаконено като алтернатива на ПОЗ (в правния смисъл, описан в т. 1 по-горе) и поради това се разглежда като свързано с авторското право. В други страни правото на възнаграждение е изцяло извън контекста на авторското право. И в двата случая обаче, възнаграждението на авторите, не се счита за плащане на авторски права...

Цялата статия можете да прочете, □

ако се абонирате за печатното или електронното издание на [списяние ББИА онлайн](#) !□